

Židia a Rómovia: Genetická štúdia 76 španielskych Rómov (Gitanos, Calé)

Dr. Douglas Schar a Sr. Lisardo Cano Montes
HiddenJewishAncestry.com

21. august 2025

Úvod

Nedávny genetický výskumný projekt, ktorý sa zameriaval na 76 španielskych Rómov (Gitanos, Calé), odhalil, že táto skupina má silné dôkazy o starovekom aj stredovekom židovskom pôvode. Všetci testovaní jedinci vykazujú židovské genetické markery, pričom ich rodokmeň siaha k rôznym židovským komunitám v Európe, na Blízkom východe a dokonca aj v južnej Ázii. Tieto zistenia spochybňujú tradičný názor, že Rómovia (Gitanos, Calé) pochádzajú zo stredovekých indických migrantov. Namiesto toho poukazujú na hlboké levantínske (blízkovýchodné) korene s predkami zo židovskej diaspory, od Indie až po Nemecko a Španielsko a všetky židovské komunity medzi týmito krajnými bodmi.

1. Alternatívny príbeh o pôvode španielskych Rómov (Gitanos, Calé)

Podľa tradičného názoru „Rómovia“ alebo Cigáni pochádzajú z Rajasthanu v severnej Indii a do západnej Európy sa dostali medzi 12. a 15. storočím (teória Rajasthani). Nižšie je uvedený všeobecne prijatý pohľad na migráciu Rómov z východu na západ.

Migrácia Rómov do Európy

Udalosť	Približný dátum	Poznámky
Odchod z Indie	~500-1000 n. l.	Pochádza zo severozápadnej Indie, z Rajasthanu.
Príchod do Perzie a na Blízky východ	~1000 n. l.	Získal iránske a blízkovýchodné vplyvy
Vstup do Byzantskej ríše	~1100-1200 n. l.	Prvá „európska“ prítomnosť
Na Balkáne	~1300 n. l.	Dokumentované osídlenie
Rozšírenie do západnej Európy	~1400-1500 n. l.	Dosiahli Španielsko, Francúzsko, Nemecko

Navrhujeme, aby sa „teória migrácie z Rajasthanu“ alebo príbeh o migrácii zo severnej Indie nevzťahoval na španielskych Rómov (Gitanos, Calé).

V prvom prípade 76 španielskych Rómov (Gitanos, Calé) testovaných v tomto projekte, pochádzajúcich z 15 rôznych provincií Španielska, boli primárne juhoindického pôvodu. Ešte významnejšie je, že všetkých 76 malo predkov spojených s juhoindickými židovskými komunitami, vrátane Cochín Židov, Bnai Israel a Bnei Menashe.

V druhom prípade sa ukázalo, že všetci účastníci mali zhodu DNA so starovekými pozostatkami Levantíncov a Kanaáncov (1800-1100 pred n. l.) a so Židmi pochovanými na židovských cintorínoch z 11. až 12. storočia v Norwichi v Anglicku a Erfurte v Nemecku.

V treťom prípade testovanie DNA odhalilo, že všetci testovaní členovia španielskej rómskej komunity (Gitano, Calé) zdedili židovskú DNA z geografických extrémov židovského sveta: európsky židovský pôvod (aškenázski Židia, sefardskí Židia), africko-židovský pôvod (marockí Židia, alžírski Židia, tuniskí Židia, líbyjskí Židia), arabsko-židovský (jemenský židovský), kaukazsko-židovský (gruzínsky židovský, azerbajdžanský židovský), západoázijský židovský (iracký židovský, iránsky židovský), stredoázijský židovský (uzbecký židovský) a nakoniec juhoázijský židovský (Bnei Menashe, kočínsky židovský a Bnai Israel židovský).

Stručne povedané, tvrdenie, že títo španielski Rómovia (Gitanos, Calé) pochádzajú zo severnej Indie a odtiaľ migrovali do Španielska, nezodpovedá faktom, ktoré potvrdila táto štúdia založená na DNA. Ich DNA naznačuje, že sú predovšetkým ázijského, stredoázijského, západoázijského, kaukazského, juhozápadného ázijského a európsko-židovského pôvodu.

Ako je to možné? Ponúkame dva scenáre, ktoré by mohli vysvetliť ich židovský pôvod, ktorý siaha od jedného konca židovského sveta k druhému.

1. Španielsko bolo považované za centrum židovského sveta počas vrcholného stredoveku, približne od 10. do konca 15. storočia, pričom vrchol jeho vplyvu nastal v zlatom veku španielskych Židov (cca 950-1200). Španielska židovská komunita mala mimoriadny kultúrny a náboženský vplyv vďaka politickému významu na kráľovských dvoroch, intelektuálnej tvorbe v oblasti filozofie, poézie, halachy, vedy a geografickému postaveniu spájajúcemu islamský a kresťanský svet.

Židia z celého židovského sveta putovali cez Španielsko. Napríklad niektorí anglickí Židia po vyhnaní z Anglicka v roku 1292 putovali do Španielska. Mená ako Crespin, Ingles a Londres sa nachádzajú v záznamoch neskoršej španielsko-židovskej komunity. Predpokladá sa, že českí Židia po morových nepokojoch v severnej Európe putovali do Španielska. Marockí a egyptskí Židia sa určite presťahovali do Španielska a zo Španielska. Tento prílev Židov z celého sveta mohol viesť k vytvoreniu židovského DNA profilu, ktorý sa podobá profilu španielskych Rómov (Gitanos, Calé).

2. Od roku 2000 pred n. l. do roku 1500 n. l. existovala trieda židovských kočujúcich obchodníkov. Tí sa líšili od usadlých Židov. Žili v karavánach a obchodovali z nich. Cestovali v karavánach (rodinných skupinách) a ubytovávali sa v karavánsarajoch (opevnených hostincoch, ktoré poskytovali bezpečie židovským kočujúcim obchodníkom), pričom prepravovali tovar medzi Španielskom, Kaifengom v Číne a Kochi v Indii a späť. Táto samostatná židovská etnická skupina je málo preskúmaná. V jednej dobe mali meno, Rhadanite Židia. V iných dobách bolo jednoducho známe, že existovali.

Vzhľadom na ich kočovný spôsob života je logické, že v priebehu storočí absorbovali židovské etniká z oblastí pozdĺž svojich obchodných ciest. Opustili židovské komunity na okrajoch svojich obchodných ciest (napr. čínski Židia z Kaifengu, indickí Židia z Kochi) a môžu byť predkami španielskych Rómov v tejto štúdii. Zaujímavé je, že španielski Rómovia (Gitanos, Calé) nesú DNA ako od Židov z Kaifengu, tak aj od indických Židov z Kochi. Medzinárodná obchodnícka trieda Židov pravdepodobne zmizla v stredoveku, ale v skutočnosti jej zvyšky mohli zostať v Španielsku a žiť tam dodnes. Obe teórie sú len teóriami.

Obe alebo ani jedna z nich nemusia byť správne. Faktom však zostáva, že všetkých 76 účastníkov tejto štúdie má predkov pochovaných v starovekom Izraeli (1800-1000 p. n. l.)

a novších predkov pochovaných na stredovekých židovských cintorínoch v Norwichi v Anglicku (11. storočie) a Erfurte v Nemecku (12. storočie) a ich DNA sa zhoduje s DNA Židov z celej židovskej diaspory. Tieto skutočnosti vyvolávajú zrejme pochybnosti o teórii, že Gitanos jednoducho migrovali zo severnej Indie do Španielska v 15. storočí.

2. Staroveké a stredoveké väzby španielskych Rómov (Gitanos, Calé) na protožidovské a židovské skupiny

Staroveké genetické väzby s Levantíncami

Viacere analýzy naznačujú, že španielski Rómovia (Gitanos, Calé) majú spoločných predkov so starovekými levantínskymi populáciami (protožidovskými národmi z doby bronzovej). V analýze „Ilustratívna DNA“ spoločnosti MyHeritage 15 z 28 jedincov vykazovalo zhodu DNA so starovekými levantínskymi genómami a 13 zhodu s Kanaáncami z doby bronzovej, pričom niesli odhadom 4–18 % DNA pochádzajúcej od Kanaáncov. To naznačuje podstatné dedičstvo z Levantu z doby bronzovej, geografického kolísky raných židovských populácií.

V súlade s tým je autozomálna DNA zloženie tejto skupiny obohatené o predkovské zložky charakteristické pre staroveký Blízky východ. Majú zvýšený podiel neolitických poľnohospodárskych a lovecko-zberačských línií z Anatólie, Kaukazu a Iránu – práve tých populácií, ktoré sa zmiešali a vytvorili staroveké levantínske spoločnosti. Napríklad, moderné levantínske a židovské populácie sú často modelované ako genetická zmes levantínsko-neolitických, iránsko-neolitických, kaukazských a anatólskych predkov; španielski Rómovia vykazujú veľmi podobnú zmes (približne 38 % levantínsko-neolitických, 14 % iránsko-neolitických, 18 % kaukazských a 27 % anatólskych). Tento staroveký blízkovýchodný profil odzrkadľuje profil židovských a levantínskych skupín, čo silne naznačuje spoločné dedičstvo.

Je zaujímavé, že španielski Rómovia (Gitanos, Calé) majú tiež významnú juhoázijskú genetickú zložku, ale aj tá sa zdá byť spojená s židovskou históriou: segmenty DNA naznačujú väzby na Cochinských Židov, Bnei Menashe a Bnai Israel, historické židovské komunity v Indii. Inými slovami, veľká časť ich juhoázijského/juhovýchodného ázijského pôvodu môže pochádzať skôr od indicko-židovských predkov ako od nežidovských indických zdrojov.

Dôkazy stredovekého židovského pôvodu

Genetické prepojenia so stredovekými židovskými populáciami sú rovnako pozoruhodné. Všetkých 76 zo 76 španielskych cigánov (Gitano, Calé) malo zistiteľné zhody s DNA zo židovských pozostatkov z 11. storočia v Norwichi v Anglicku a zo židovských pohrebísk z 12. storočia v Erfurte v Nemecku. To naznačuje, že mnohí Gitano majú identifikovateľné segmenty DNA spoločné so západnými aškenázskymi/ranými európskymi Židmi, ktorí žili pred takmer tisícročím. Keď sa modelovalo v kontexte „stredovekej DNA“, viac ako polovica (≈57 %) osôb vykazovala merateľný aškenázsky genetický pôvod, pričom niektoré osoby mali mimoriadne vysoké podiely (viac ako 60 % DNA jednej osoby sa zhodovalo so stredovekou židovskou DNA).

V priemere mali tí, u ktorých boli zistiteľné stredoveké židovské signály aškenázskeho pôvodu, približne 16 % svojho genómu z tohto zdroja. Údaje naznačujú, že predkovia španielskych Rómov (Gitanos, Calé) boli súčasťou židovských komunít v Európe už dávno pred modernou érou. Okrem týchto konkrétnych stredovekých vzoriek je celkový profil DNA tejto skupiny mozaikou takmer všetkých hlavných židovských diaspór. V ich genetickej zmesi sú zastúpené aškenázske (stredná/východná Európa), sefardské (Iberský polostrov a severná Afrika), mizrahi (Blízky východ) a dokonca aj juhoázijské

židovské línie. Toto **pan-diasporické** židovské dedičstvo naznačuje storočia miešania sa pozdĺž historických obchodných ciest.

qpAdm analýza zmiešavania

Aby formálne kvantifikovali príspevok Levantíncov, výskumníci aplikovali qpAdm (metódu modelovania zmiešavania populácií) na údaje SNP z genómu španielskych Rómov. Model porovnal DNA tejto skupiny s rôznymi starovekými zdrojovými populáciami (napr. ranými farmármi a lovcami-zberačmi z rôznych regiónov) so zvláštnym zreteľom na levantínsko-neolitické predkov. Výsledky potvrdzujú, že Gitanos majú v porovnaní s typickými nežidovskými Španielmi zvýšený podiel levantínskeho genetického pôvodu. V priemere bolo približne 10,1 % ich genómu pripísané levantínsko-neolitickým zdrojom, čo je výrazne viac ako ~4 % (± 1 %) zistené u moderných Iberov. Tento rozdiel je vysoko signifikantný ($t = 6,58$, $p \approx 0,003$), čo naznačuje, že španielski Rómovia (Gitanos, Calé) majú v porovnaní so všeobecnou španielskou populáciou jasný nadbytok génov starovekého levantínskeho pôvodu. V praktickom zmysle je genetický signál Levantíncov u týchto Gitano jedincov viac ako dvojnásobný v porovnaní s miestnou iberskou základnou hodnotou, čo posilňuje záver o výraznom vplyve predkov z Blízkeho východu (pravdepodobne židovského pôvodu).

Na základe kombinácie všetkých dôkazov je genetický portrét španielskych Rómov portrétom jedinečnej diasporickej židovskej komunity prepletenej s širším židovským svetom v priebehu času. Ich genómy nesú jasné znaky starovekého levantínskeho pôvodu – vrátane kanaánskych a izraelských zložiek – ako aj DNA prepojenia so stredovekými aškenázskymi a sefardskými Židmi a dokonca aj s indicko-židovskými skupinami.

Tieto výsledky silne podporujú hypotézu, že španielski Rómovia (Gitanos, Calé) nie sú potomkami iba indických migrantov, ale aj kočovných židovských obchodníkov a rodín, ktoré sa v priebehu storočí presúvali medzi Blízkym východom, južnou Áziou a Európou.

V podstate sa španielski Rómovia (Gitanos, Calé) javia ako nezvyčajná súčasť židovskej diaspory, ktorá zahŕňa takmer všetky známe židovské etniká. Takéto zistenia si vyžadujú opätovné preskúmanie pôvodu španielskych Rómov a podnecujú ďalší výskum. Napríklad rozsiahlejšie DNA prieskumy a ďalšie porovnania starovekej DNA, aby sa úplne objasnili ich spojenia s skoršou levantínskou a neskoršou židovskou minulosťou.

3. Štúdia DNA Consultants

Spoločnosť DNA Consultants, ktorá sa špecializuje na forenznú analýzu DNA, vykonala genetickú štúdiu na deviatich osobách gitanovského pôvodu z rôznych provincií Španielska. Cieľom bolo potvrdiť potenciálny židovský pôvod v tejto komunite porovnaním špecifických markerov krátkych tandemových opakovaní (STR) v ich DNA s databázou uverejnených genetických profilov rôznych židovských etnických populácií. Tento forenzný prístup porovnáva STR vzory účastníkov so vzormi žijúcich ľudí v referenčných dátových súboroch, podobne ako techniky používané v kriminálnej forenznom vyšetrení a testovaní otcovstva.

Dôležité je, že spoločnosť DNA Consultants identifikovala štyri charakteristické vzory STR markerov (židovské markery I-IV), ktoré slúžia ako indikátory židovského pôvodu. Okrem kontroly týchto markerov sa analýza zamerala aj na priame STR zhody so známymi židovskými komunitami, ktoré majú zdokumentované STR profily, ako sú židia Chueta (Mallorca), maďarskí aškenázski židia, izraelskí židia a iní. Využitím akademicky publikovaných údajov o frekvencii aliel ako referencií štúdia zabezpečila, že akékoľvek genetické zhody sú založené na skutočných porovnaniach DNA, a nie na teoretických odhadoch.

Židovské markery pôvodu (I-IV)

Podľa rámca DNA Consultants boli ako indikátory pôvodu použité štyri židovské genetické markery, z ktorých každý zodpovedá rôznym historickým židovským rodokmeňom.

Židovský marker I, pozostáva zo vzorov STR, ktoré sa bežne vyskytujú u sefardských a aškenázskych Židov. Ide o najčastejší marker, ktorý sa môže vyskytovať aj u jedincov bez známej židovskej identity v dôsledku historických konverzií alebo zmiešaných manželstiev; jeho frekvencia je vysoká v populáciách (napr. Poliáci, Rusi, Maďari), ktoré sa zmiešali s aškenázskymi Židmi, ako aj v sefardských židovských komunitách.

Židovský marker II je najsilnejším indikátorom konzistentného židovského dedičstva, charakteristickým pre rodiny, ktoré sa počas storočí zosobášili výlučne s inými Židmi (charakteristický znak aškenázskeho pôvodu).

Židovský marker III označuje blízkovýchodný pôvod zachovaný židovskými populáciami; odráža staroveké blízkovýchodné korene a je obzvlášť bežný u sefardských (španielskych/stredomorských) Židov, hoci sa vyskytuje aj u niektorých susedných skupín z Blízkeho východu a severnej Afriky.

Marker IV poukazuje na tatárske/chazarské dedičstvo: označuje genetické stopy stredovekého chazarského národa, turkickej skupiny zo Strednej Ázie, ktorá konvertovala na judaizmus a neskôr prispela k východoeurópskemu židovstvu.

Je dôležité poznamenať, že prítomnosť týchto markerov nie je výlučne charakteristická pre ľudí židovského pôvodu. Spoločnosť DNA Consultants zdôrazňuje, že takéto markery „nemusia nevyhnutne poukazovať *len* na židovský pôvod“, pretože sa môžu vyskytovať aj v populáciách, kde Židia žili alebo konvertovali, a to v dôsledku stáročí miešania, náboženskej konverzie, kryptojudaizmu (skrytého praktizovania judaizmu) a zmien identity. Napriek tomu sú tieto markery medzi Židmi veľmi rozšírené: štatistiky ukazujú, že viac ako 80 % moderných Židov nesie jeden alebo viac židovských markerov.

V praxi je detekcia viacerých židovských markerov v DNA jednotlivca (najmä v kombinácii) silným signálom židovského genetického dedičstva, ktoré sa týka oboch hlavných vetiev židovského národa (sefardských, aškenázskych, mizrachských atď.).

Genetické zistenia vo vzorke španielskych Rómov (Gitano, Calé)

Každý z deviatich účastníkov Gitano vykazoval jasné dôkazy židovských genetických markerov v ich DNA. U všetkých deviatich jedincov sa zistilo, že nesú židovské markery I, II, III a IV v nejakej kombinácii, čo znamená, že medzi ich materskými a otcovskými líniami vykazujú celý rozsah STR markerov spojených so židovským pôvodom. Tento nález naznačuje nielen prítomnosť židovského pôvodu, ale aj rôznorodý židovský pôvod zahŕňajúci aškenázske (stredná/východná Európa), sefardské (Iberský polostrov/Stredozemie) a dokonca aj mizrahi alebo blízkovýchodné židovské línie. Mnohí účastníci mali viacero židovských markerov prítomných na oboch stranách svojej rodiny. Napríklad DNA profil jednej osoby obsahoval všetky štyri židovské markery (I-IV), zatiaľ čo niekoľko ďalších malo tri zo štyroch markerov. Takéto vzory naznačujú, že židovské genetické dedičstvo je hlboko zakorenené v ich rodokmeni.

Okrem prítomnosti abstraktných markerov analýza odhalila aj priame zhody DNA so známymi údajmi o židovskej populácii. Profily STR viacerých účastníkov sa zhodovali s tými, ktoré boli zaznamenané vo vedeckých štúdiách etablovaných židovských komunít. Zaujímavé je, že jedna účastníčka mala genetické prepojenia s viacerými referenčnými skupinami: jej STR markery sa zhodovali s údajmi z maďarsko-aškenázskej židovskej štúdie, mallorskej chuetovej (sefardského pôvodu) židovskej štúdie, širšej európsko-židovskej databázy a izraelsko-židovskej populačnej štúdie.

Iné osoby vykazovali podobné zhody (napríklad DNA jedného muža sa zhodovala so vzormi STR z mallorských, európskych a maďarských aškenázskych židovských vzoriek). V skutočnosti všetkých deväť účastníkov z Gitano malo rôzne segmenty DNA (STR) identické s tými, ktoré majú známi žijúci Židia z rôznych prostredí, čo je presvedčivý forenzný dôkaz biologického vzťahu k židovskému národu.

Okrem toho špecifické STR lokusy pozorované v skupine Gitano – napríklad D13S317, D18S51, D21S11, D3S1358, D5S818, D8S1179, FGA a vWA – obsahujú alely, ktoré sa bežne vyskytujú v židovských populáciách. Toto prekryvanie genetických markerov posilňuje tvrdenie, že títo jednotlivci z Gitano majú spoločných predkov so židovskými skupinami.

Spoločné dedičstvo a historické implikácie

Ďalším pozoruhodným zistením štúdie je vysoká miera genetickej podobnosti medzi samotnými deviatimi jednotlivcami. Hoci pochádzajú z rôznych provincií Španielska, účastníci vykazovali *početné identické alely na viacerých STR lokusoch*, čo naznačuje, že sú na genetickej úrovni úzko príbuzní. Napríklad mnohí z nich majú rovnaké hodnoty aliel na markeroch ako D5S818 (alely 11 a 12 sa vyskytujú veľmi často), D13S317 (bežné alely 8, 9, 11, 12) a D8S1179 (bežné alely 12, 13, 14). Rozsah variácií v ich STR profiloch je úzky – často sa líšia len o jednu alebo dve opakované jednotky –, čo znamená, že skupina je geneticky homogénna na mnohých lokusoch.

Táto úzka variabilita aliel naznačuje efekt zakladateľa, kde skupina pochádza z relatívne malého počtu predkov, ako aj dlhodobú endogamiu (manželstvá v rámci komunity). Vo forenznej genetickej genealógii, keď viaceré nepokrvní jedinci zdieľajú rovnaké alely na mnohých lokusoch, zvyčajne to signalizuje buď nedávne príbuzenstvo, alebo spoločný etnický pôvod.

V tomto prípade pravdepodobne zohrávajú úlohu oba faktory: španielski cigáni (Gitanos, Calé) sú vzájomne príbuzní a patria do tej istej etnickej skupiny. Prostredníctvom endogamie si táto populácia zachovala spoločnú genetickú líniu po celé generácie. Toto pozorovanie je v súlade s ústnou históriou samotnej komunity, podľa ktorej majú spoločný pôvod, napriek tomu, že sú rozptýlení v rôznych regiónoch. Genetické údaje skutočne „podporujú ústnu históriu španielskych Rómov“ a poukazujú na spoločný pôvod tejto skupiny.

Dôležité je, že keďže všetci jedinci nesú židovské špecifické markery, dôkazy naznačujú, že tento spoločný pôvod bol židovský. Inými slovami, ich predkovia boli Židia, ktorí v určitom momente histórie prišli na Pyrenejský polostrov.

Kombinácia genetických signálov aškenázskych, sefardských a mizrahi v jednej skupine naznačuje, že ich predkovia mohli byť zmesou rôznych židovských diaspór (židovskí prisťahovalci do Španielska, keď bolo Španielsko centrom globálneho židovského života), alebo že v priebehu času komunikovali s viacerými židovskými komunitami (židovskí cestujúci obchodníci).

Hoci sa židovské genetické markery môžu vo všeobecnosti vyskytovať aj v nežidovských populáciách v dôsledku historického zmiešavania, skutočnosť, že všetkých deväť testovaných jedincov vykazuje viacero židovských markerov (spolu s priamymi zhodami so židovskými genetickými štúdiami), jasne poukazuje na židovský pôvod tejto komunity.

Záver

Táto forenzná analýza DNA predstavuje presvedčivý dôkaz, že skupina španielskych Rómov (Gitanos, Calé) pochádza zo židovských predkov. Všetkých deväť účastníkov nielenže nesie charakteristické židovské genetické markery, ale aj zodpovedá alelovým

vzorom nájdeným v známych židovských populáciách, čo naznačuje široké spektrum židovského pôvodu (Aškenázovia, Sefardovia a Blízky východ) v ich dedičstve. Navyše, úzke genetické príbuzenstvo medzi účastníkmi naznačuje, že pochádzajú z jednej malej komunity, pravdepodobne židovskej skupiny, ktorá sa usadila v Španielsku v nejakom neurčitom historickom období.

Hoci táto štúdia je predbežná, jej zistenia otvárajú dvere pre ďalší výskum. Dodatočné analýzy STR a širšie populačné štúdie sú oprávnené, aby sa prehĺbilo pochopenie vzťahu španielskych Rómov k židovským populáciám a aby sa presnejšie určilo historické kontext ich predkov.

Zhrnutie: Genetické údaje vypracované spoločnosťou DNA Consultants poskytujú vedecké potvrdenie židovského pôvodu tejto španielskej rómskej komunity.

4. MyHeritage /GedMatch

Táto štúdia skúmala genetickú štruktúru 76 španielskych Rómov (Gitanos, Calé) pomocou analýzy zmesi autozomálnej DNA (Dodecad v3). Na základe historických očakávaní by sa dalo predpokladať, že v tejto populácii sa bude vyskytovať zmiešaný pôvod indického (konkrétne severoindického, napr. rajasthanského) a španielskeho kého (iberijského) pôvodu. Analýza však odhalila prekvapivo vysokú úroveň pôvodu spojeného s Levantínom – v priemere **asi** 47 %, čo presahuje analogický podiel v typickej iberijskej populácii (~43 %).

V tomto kontexte slúžia „levantínske“ genetické komponenty (kombinácia stredomorských, západoázijských a juhozápadných ázijských markerov) ako zástupný symbol židovského pôvodu, čo naznačuje, že španielska rómska (Gitano, Calé) kohorta nesie vysoký stupeň židovskej DNA predkov.

Výskumníci pripisujú tento zvýšený levantínsky signál historickému toku génov z rôznych židovských populácií, od komunít v Indii a Strednej Ázii až po komunity na Blízkom východe a v Európe. Inými slovami, zdá sa, že viaceré zdroje židovskej diaspory prispeli k genofondu španielskych Rómov, čo viedlo k „silnému a vrstevnatému židovskému genetickému pôvodu“ v tejto skupine.

Celkový profil zmesi španielskych Rómov je jedinečnou mozaikou. V priemere majú jednotlivci vo vzorke podstatné západoeurópske (~20 %) a stredomorské (~25 %) genetické zložky, spolu s výraznými príspevkami juhoázijských (~17 %) a západoázijských (~15 %) populácií, okrem iného. To predstavuje charakteristickú zmes predkov, ktorú u Iberovcov nevidíme.

Ich DNA podpis sa najviac zhoduje s ľuďmi z východného Stredozemia a západnej Ázie, najmä s tými, ktorí majú korene v židovskej diaspore. Napríklad kombinovaný profil predkov španielskych Rómov vykazuje výraznú podobnosť s aškenázskymi a sefardskými Židmi, mizrahi (blízkovýchodnými) židovskými komunitami, indickými Židmi a inými levantínskymi skupinami. To naznačuje, že historickí predkovia španielskych Rómov mali významný prekrývanie s židovskými populáciami z Európy, severnej Afriky, Blízkeho východu a južnej Ázie.

Viacero dôkazov potvrdzuje prevládajúce židovské dedičstvo v tejto skupine.

V analýze zhody DNA jednej populácie malo 98,65 % jedincov *aspoň jednu* židovskú populáciu medzi svojimi najlepšimi genetickými zhodami. V praxi to znamená, že každý človek vo vzorke vykazuje najväčšiu genetickú príbuznosť s niektorou židovskou komunitou, čo podčiarkuje, aká dominantná je židovská zložka v ich predkoch. Pri

modelovaní DNA každého jednotlivca ako zmesi viacerých zdrojových populácií sa židovské línie konzistentne objavujú ako významní prispievatelia vo všetkých oblastiach.

Napríklad dvojité model zmiešavania (aproximujúci predkov každého človeka ako odvodených od dvoch referenčných skupín) zistil, že 38 z 76 jedincov možno najlepšie opísať ako zmes zahŕňajúcu židovské populácie.

Model troch populácií ukázal, že 59 jednotlivcov malo aspoň jednu židovskú skupinu medzi svojimi tromi najvýznamnejšími zložkami predkov. Všetci mali židovské zložky predkov medzi svojimi 10 najvýznamnejšími zložkami predkov.

V odhadoch štvorcestného zmiešania (ktoré zachytávajú komplexnejšie dedičstvo) výrazne dominovali židovské predkovia: analýza zistila častý príspevok sefardských Židov u španielskych Rómov, ako aj početné prípady aškenázskych Židov, sefardských Židov, marockých Židov, líbyjských Židov, irackých Židov, iránskych Židov, gruzínskych Židov, azarských Židov, uzbeckých Židov a juhoázijských židovských komunít (najmä kočinských Židov a Bnei Menashe) medzi ich odhadovanými zmiešanými predkami.

Zhrnutie: Dá sa povedať, že v skupine španielskych Rómov (Gitanos, Calé) sa nachádza „nadmerné množstvo panžidovského pôvodu“. Najsilnejšie signály zodpovedajú aškenázskym a sefardským rodokmeňom, ale prakticky všetky hlavné vetvy židovskej diaspory sú zastúpené – vrátane tých, ktoré majú korene v Strednej Ázii, na Blízkom východe (západná Ázia), na Kaukaze, v severnej Afrike, južnej Európe a na indickom subkontinente. Genetická výbava španielskych Rómov zahŕňa širokú škálu židovskej diaspory, ktorá sa v podstate rozprestiera od Indie po západnú Európu.

Ďalším pozoruhodným zistením je povaha juhoázijského (indického) pôvodu španielskych Rómov. Ako rómska populácia v Európe sa často predpokladá, že pochádzajú hlavne zo severnej Indie; genetické dôkazy však poukazujú na iný dôraz. Každý jedinec v štúdiu niesol vo svojej DNA podstatnú časť genetického dedičstva južnej Indie, a nie výlučne severnej Indie.

Navyše, významná časť tejto indickej zložky je špecificky spojená s indicko-židovskými komunitami. Analýza identifikovala časté príspevky od Cochinských Židov z juhozápadnej Indie, Bnei Menashe (židovská komunita s koreňmi v pohraničnej oblasti Indie a Mjanmarska) a dokonca aj od Bene Israelovcov v genetických profiloch španielskych Rómov (Gitanos, Calé). Tento silný juhoindický židovský vplyv je veľmi neočakávaný a spochybňuje bežný predpoklad, že príspevok španielskych Rómov (Gitanos, Calé) pochádza prevažne zo severnej Indie (Rajasthani). Takéto zistenia naznačujú historické prepojenia so židovskými diasporovými skupinami pozdĺž starovekých obchodných ciest, a nie jednoduchý pôvod z jednej indickej oblasti.

Zhrnutie: Genetická analýza týchto 76 španielskych Rómov (Gitanos, Calé) odhaľuje mimoriadne bohatý a vrstevnatý pôvod, zakotvený v prevládajúcej línii židovského dedičstva. Všetky testované osoby vykazovali významné genetické väzby na židovské populácie a hladiny levantínskej/blízkovýchodnej a indickej židovskej DNA v tejto skupine ďaleko presahujú to, čo by sa dalo očakávať na základe tradičných naratívov o pôvode Gitanoni.

Vzhľadom na to, aké nezvyčajné a významné sú tieto výsledky, výskumníci zdôrazňujú potrebu ďalšieho skúmania. Budúce štúdie využívajúce techniky s vyšším rozlíšením genómu (ako je sekvenovanie celého genómu a podrobné markery rodovej línie) sú oprávnené, aby sa úplne odhalila zložitá židovská história a pôvod španielskych Rómov. Celkovo táto štúdia spochybňuje zjednodušené pohľady na pôvod španielskych Rómov (Gitanos, Calé) a zdôrazňuje hlboké historické prepojenie s rôznorodými židovskými komunitami na rôznych kontinentoch.

5. Haplogrupy španielskych Rómov (Gitanos, Calé)

Táto štúdia analyzovala Y-DNA a mtDNA 76 španielskych Rómov (Gitano, Calé) s cieľom preskúmať hypotézu, že významná časť tejto populácie môže pochádzať zo starovekých židovských alebo izraelských rodokmeňov, a nie výlučne z indiánskych predkov. Výsledky preukazujú presvedčivé genetické signály spojené so židovským pôvodom, ktoré sa konkrétne odrážajú v otcovských haplogrupách (Y-DNA) a materských rodokmeňoch (mtDNA), ako aj v autozomálnych a forenzných STR údajoch.

Zistenia týkajúce sa Y-DNA

Výsledky Y-chromosómov ukazujú vysokú prevalenciu haplogrup, ktoré sa bežne vyskytujú v židovských populáciách. Medzi testovanými jedincami:

- **J1** (najmä J-P58 a J1-Z640): Nájdene u viacerých jedincov (napr. Y015, Y062, Y054, Y067, Y069, Y011). Tieto podskupiny sú silne spojené so židovskými a blízkovýchodnými populáciami, najmä medzi mizrahi a jemenskými Židmi.
- **J2a** (J-M410): Zastúpená vo vzorkách ako Y028 a Y038. Táto haplogrupa je spojená s levantínskymi a stredomorskými židovskými skupinami.
- **E-M84** (podskupina E-M34): Pozorovaná u viacerých jedincov (napr. Y058, Y013). Táto línia je známa ako bežná medzi sefardskými Židmi a starovekými Izraelitmi.
- **T1a** a **G2a**: Hoci menej časté, historicky sa vyskytujú medzi židovskými populáciami v Stredozemí a na Blízkom východe.

Ďalšie relevantné línie zahŕňajú:

- **R-Z201** a **R1b-Z2103**: Hoci sú široko rozšírené v Eurázii, v kontexte týchto vzoriek ich STR a autozomálne profily vykazovali zhody so židovskými populáciami.
- **H-Z5875** a **H-Z5885**: Typicky sa spájajú s indickým pôvodom, ale v niektorých prípadoch sa zhodujú aj s indickými židovskými skupinami, ako sú Cochin Židia a Bnei Menashe.

Zistenia mtDNA

Mitochondriálna DNA odhalila materské línie, ktoré sú tiež spojené so židovskými populáciami:

- **K1a1b1a, H1a3, H7c, HV0a** a **T2b3**: Všetky pozorované u španielskych žien Gitano a bežne sa vyskytujúce u aškenázskych a sefardských židovských žien.
- **U5b, N1b** a **J1c**: Tieto línie, hoci sú rozšírené v Európe a na Blízkom východe, majú silnú prítomnosť v židovských populáciách.

Súčasný výskyt haplogrup Y-DNA a mtDNA spojených so židovskými populáciami u rovnakých jedincov posilňuje argumenty v prospech zdedeného židovského pôvodu. Táto štúdia zahŕňala obmedzený počet jedincov, ale naznačuje, že je potrebné ďalšie štúdium haplogrup španielskych Rómov (Gitanos, Calé). Konkrétne, s väčším množstvom údajov o haplogrupách by bolo možné vykonať porovnania s mnohými štúdiami haplogrup, ktoré už boli vykonané na sefardských Židoch, konvertovaných populáciách, aškenázskych Židoch a indických Židoch. Tieto porovnania by objasnili povahu pôvodu španielskych Rómov, novo identifikovanej „kryptožidovskej“ populácie.

6. STR a forenzné údaje/DNA konzultanti +Gedmatch+ Haplogrupy

Analýza profilu STR prostredníctvom softvéru DNA Consultant odhalila vysokú forenznú podobnosť s židovskými populáciami:

- Väčšina jedincov najlepšie zodpovedala sefardským, mizrahi, severoafrickým a jemenským židovským referenčným populáciám.
- Presné zhody (100 %) boli zistené u niekoľkých jedincov s dokumentovanými židovskými profilmi STR, čo naznačuje nielen podobnosť, ale aj priame predkovstvo.
- Niekoľko jedincov vykazovalo zhody aj s indicko-židovskými skupinami, ako sú kočinskí Židia, Bnei Menashe a Bnai Israel.

Interpretačné zhrnutie

Konvergencia autozomálnych, Y-DNA, mtDNA a STR údajov odhaľuje konzistentný vzor: významná časť testovaných španielskych Rómov (Gitanos, Calé) nesie genetické znaky, ktoré sú silne spojené so židovskými populáciami. Prítomnosť kľúčových otcovských haplogrup (J1, J2a, E-M84), materských línií (K, H, T2, HV) a zhody STR s rôznymi židovskými skupinami naznačuje, že židovský pôvod zohral ústrednú úlohu v etnogenéze populácie Gitano.

Zatiaľ čo tradičné naratívy zdôrazňujú indický pôvod, genetické údaje podporujú komplexnejší model pôvodu, ktorý zahŕňa potomkov rôznych židovských diaspór.

7. Sefardské židovské prepojenia španielskych Rómov

Moderné genetické dôkazy odhalili významný sefardský židovský rod medzi španielskymi Rómami. V tejto štúdii 76 španielskych Gitanov sa zistilo, že 42 % z nich má ibersko-sefardské židovské predkov.

To znamená, že všetci účastníci vykazovali určitú formu židovského genetického dedičstva, vrátane stôp z aškenázskych a iných židovských komunít (židovské skupiny z Blízkeho východu, severnej Afriky, strednej a južnej Ázie), čo naznačuje, že španielski Rómovia (Gitanos, Calé) prišli do Španielska už s rôznorodým židovským pôvodom. Táto široká panžidovská genetická stopa naznačuje, že židovský pôvod španielskych Rómov nie je výlučne výsledkom miestneho zmiešavania sa so Židmi na Pyrenejskom polostrove, ale skôr pravdepodobne priniesli židovské rodové línie so sebou „zo všetkých kútov židovského sveta“ a neskôr sa zmiešali s iberskými Židmi. Vzhľadom na podstatnú sefardskú zložku v ich DNA sa táto štúdia snažila nájsť spojitosti medzi španielskymi Rómami (Gitanos, Calé) a iberskou židovskou populáciou.

Historické prekrývanie Gitanos a Conversos

Viacero historických dôkazov poukazuje na významné prekrývanie sa španielskych Rómov a konvertitov (sefardských Židov, ktorí boli nútení konvertovať na kresťanstvo).

Obe skupiny trpeli podobnými formami prenasledovania zo strany španielskej inkvizície, čelili podozreniam, nútenej asimilácii a právnym obmedzeniam zameraným na ich komunity. Často žili vedľa seba na okraji miest ako Córdoba, Sevilla a Granada, čo viedlo k bežným každodenným interakciám a dokonca aj k spolužitiu. V týchto spoločných okrajových štvrtiach došlo k sociálnemu zmiešavaniu, keďže každá skupina bola vytlačená z hlavného prúdu spoločnosti a našla solidaritu s druhou.

Kľúčové je, že existujú ústne tradície, ktoré svedčia o zmiešaných manželstvách a rodinnom zmiešaní medzi Gitanos a Conversos po roku 1492 (keď boli Židia vyhnaní zo Španielska alebo nútení konvertovať). Niektoré rodiny conversos údajne hľadali útočisko v komunitách Gitano, aby unikli inkvizičnému vyšetrovaniu. V dôsledku toho došlo k zmiešaným manželstvám a stieraniu identít.

Dôkazy o tejto konvergencii možno nájsť v spoločných priezviskách; konvertiti a španielski Rómovia (Gitano, Calé) majú rovnaké priezviská.

„Veľké zrážanie Gitanov“ v roku 1749: prenasledovanie a údaje o priezviskách

Jeden z najvýznamnejších (a najtragickejších) zdrojov údajov o gitanových rodinách z 18. storočia pochádza z celonárodného zát'ahu z roku 1749, známeho ako „Veľký zát'ah na cigánov“ (La Gran Redada). 30. júla 1749, za vlády kráľa Fernanda VI., vykonali úrady koordinované hromadné zatýkanie Gitanos v celom Španielsku. Táto operácia, ktorú zorganizoval markíz z Ensenady, mala za cieľ vyhubiť autonómnu prítomnosť Gitano. Bola vykonaná prekvapivo, pričom muži, ženy a deti boli súčasne odvedení zo svojich domovov v desiatkach miest a obcí. Zadržaní čelili brutálnemu zaobchádzaniu: muži boli poslaní na nútené práce do námorných lodeníc, ženy a deti boli uväznené v pracovných domoch alebo kláštoroch a celé rodiny boli zámerne rozdelené v snahe narušiť komunitné väzby.

Rozsah razie v roku 1749 bol obrovský, odhady sa pohybujú od 9 000 do 12 000 Gitano zatknutých počas tohto zásahu. Mnohí zahynuli v dôsledku neľudských podmienok, iní trpeli roky oddelení od svojich príbuzných. Verejný protest a odpor cirkvi nakoniec prinútili úrady prepustiť väčšinu preživších v polovici 60. rokov 18. storočia. Napriek svojej krutosti zatkli v roku 1749 nechtiac vytvorili cenný historický záznam: úradníci zaznamenali mená zadržaných Rómov. Tento zoznam priezvisk poskytuje obraz o populácii Gitano v ^{polovici} 18. storočia v Španielsku.

Keď moderní výskumníci porovnali priezviská španielskych Rómov (Gitano, Calé) z roku 1749 (zdokumentované v archívnych záznamoch o zrážke) so známymi priezviskami konvertitov (napríklad tými, ktoré sa nachádzajú v databáze rodokmeňov konvertitov zostavenej Genie Milgromovou), zistili pozoruhodnú zhodu. Mnohé z priezvisk zaznamenaných medzi zatknutými Gitanos sa objavujú aj ako tradičné priezviská konvertitov.

Štatistická analýza potvrdila, že približne 75 % osôb zatknutých v roku 1749 malo priezviská, ktoré sa zhodovali s priezviskami rodín konvertitov. Inými slovami, väčšina španielskych Rómov, ktorí boli terčom razie, mala priezviská so známymi židovskými (konvertitskými) koreňmi. Rozsiahly zoznam priezvisk z roku 1749 obsahuje desiatky príkladov, ako napríklad *Heredia*, *Salazar*, *Vargas*, *Bautista*, *Montesinos* a *Rodríguez*, aby sme spomenuli len niektoré.

Ako a prečo španielski Rómovia a konverzovia mali rovnaké priezviská, nie je v súčasnosti známe. Tieto zistenia však silne naznačujú, že do roku 1749 mohlo v Španielsku dôjsť k významnému spojeniu španielskych rómskych (Gitano, Calé) a konverzových židovských rodokmeňov.

Sčítanie Gitano v rokoch 1783-1785: asimilácia a kontinuita

Generáciu po zrážke v roku 1749 španielska koruna zvolila voči gitánskemu obyvateľstvu úplne odlišný prístup. V roku 1783 vydal kráľ Carlos III. Pragmática Sanción, kráľovskú vyhlášku, ktorou sa ukončili otvorene represívne opatrenia a namiesto toho sa podporovala asimilácia španielskych Rómov do hlavného prúdu spoločnosti. V rámci tejto reformy sa uskutočnilo komplexné sčítanie cigánskeho obyvateľstva (1783 – 1785) s cieľom zhromaždiť podrobné demografické údaje. Toto sčítanie – jedno z najrozsiahlejších historických prieskumov španielskeho cigánskeho obyvateľstva – zdokumentovalo 12 037 osôb a zaznamenalo medzi nimi 567 rôznych dedičných priezvisk. Údaje odhalili, že malá podmnožina priezvisk bola mimoriadne bežná: približne 10 % týchto priezvisk tvorilo 75 % rómskej populácie, čo naznačuje, že väčšinu komunity tvorilo niekoľko veľkých rodinných sietí.

Sčítanie ľudu tiež podrobne opisovalo regionálne rozloženie populácie Gitano a priezvisk: južné Španielsko, najmä Andalúzia (so Sevilhou a mestami ako Utrera), malo najvyššiu

koncentráciu Gitanos. Odhalilo tiež, že určité priezviská boli zoskupené podľa regiónov. Toto sčítanie ľudu môže poskytnúť genealogické údaje, ktoré vytvoria spojenie medzi španielskymi Rómami a konvertitmi.

Kľúčové je, že kontinuita priezvisk konvertitov pozorovaná v roku 1749 pretrvala až do 80. rokov 18. storočia. Údaje zo sčítania ľudu z rokov 1783-85 ukazujú, že opäť asi 70-80 % španielskych Rómov malo priezviská konvertitského pôvodu. Napríklad tradičné židovské priezvisko Salazar sa v záznamoch zo sčítania ľudu Gitano z rokov 1783-85 vyskytuje 12-krát, čo naznačuje, že toto priezvisko malo mnoho gitanských rodín. Podobne sa často vyskytujú konvertitské priezviská ako Heredia, Montoya, Reyes, Rodríguez a Torres.

Celkovo sa však rozmanitosť priezvisk konvertitov do roku 1785 v porovnaní s rokom 1749 zúžila. Kým v roku 1749 bolo medzi rodinami Gitano zdokumentovaných okolo 240 rôznych priezvisk sefardského pôvodu, v sčítaní ľudu z rokov 1783–1785 sa našlo len 33 rôznych sefardských priezvisk. To naznačuje, že v priebehu nasledujúcich desaťročí mnoho menej bežných židovských priezvisk zaniklo alebo bolo opustených, aj keď celkový podiel ľudí s konvertitskými priezviskami zostal vysoký (približne 71 % v roku 1785 oproti 73,5 % v roku 1749).

Genetická a genealogická kontinuita

Konvergencia historických a genetických dôkazov dosahuje vrchol v moderných zisteniach štúdie. Ako už bolo uvedené, 32 zo 76 testovaných španielskych Rómov vykazovalo genetický pôvod sefardských Židov. Je významné, že každý z týchto 32 jedincov so sefardskou DNA mal aj tradičné konvertované priezvisko. Keď výskumníci preskúmali všetky priezviská vo vzorke, zistili, že 51 z 59 priezvisk (86 %) používaných testovanou skupinou sú známe sefardské židovské/konvertitské priezviská. Je to pozoruhodné potvrdenie toho, že priezviská týchto gitanských jedincov nie sú náhodné: môžu silne korelovať so skutočným židovským pôvodom.

Údaje naznačujú, že mnohé z týchto rodín majú vo svojich rodokmeňoch overiteľných židovských konvertitov. Štúdia naznačuje, že s pomocou dôkladného genealogického výskumu by bolo pravdepodobne možné identifikovať konkrétnych predkov, ktorí žili ako Židia v Španielsku, vzhľadom na kombináciu sefardsko-židovskej DNA a nepretržité používanie konvertitských priezvisk v týchto rodokmeňoch.

Genealogické spojenia, na ktoré poukazuje používanie priezvisk konvertitov, podložené genetickými dôkazmi, poskytujú geneológom cestovnú mapu na nájdenie spojení medzi konvertitmi a španielskymi Rómami.

8. Jazyk ponúka ďalšie dôkazy o židovskom pôvode

76 španielskych Gitano účastníkov tejto štúdie hovorí dialektom *Caló*, ktorý sa tradične považuje za súčasť rómskej jazykovej rodiny. Lingvistický výskum Lisarda Cano Montes naznačuje, že *Caló* obsahuje mnoho slov hebrejského pôvodu. Prítomnosť hebrejských slov v jazyku 76 testovaných španielskych Rómov poskytuje ďalší dôkaz o spojitosti medzi španielskymi Gitano a židovskou minulosťou.

Jazykové dôkazy v *caló*-gitano

Caló vykazuje podstatnú vrstvu slovnej zásoby odvodenú z hebrejčiny. Lisardo Cano Montes, ktorý je rodeným hovoriacim *caló* a zároveň dôsledným výskumníkom, strávil desaťročia dokumentovaním hebrejských vplyvov v *caló*. Vo svojom *Diccionario de Palabras Hebreo-Caló-Gitanoní* Cano katalogizoval stovky *caló* termínov, ktoré sú vo výslovnosti a význame pozoruhodne podobné biblickým hebrejským slovám.

Napríklad slovo *Devel* v jazyku Caló, ktoré znamená „Boh“, zodpovedá hebrejskému *Deuel*, slovo *chachipén* („pravda“) je paralela k hebrejskému *emet* a *kanría* („kňaz“) odzrkadľuje hebrejské *kohen*. Tieto paralely presahujú náhodnú podobnosť alebo niekoľko výpožičiek. Canoho kompilácia naznačuje systematický hebrejský substrát v lexikóne Caló. Na základe týchto rozsiahlych dôkazov Cano dochádza k záveru, že hebrejčina nie je len menším vplyvom, ale tvorí samotný základ Caló. Inými slovami, mnohé zo základných slov a pojmov v Caló môžu pochádzať skôr z hebrejčiny ako z indoárijských koreňov, ktoré sa zvyčajne predpokladajú pre rómske jazyky.

Canoho zistenia spochybňujú hlavný prúd lingvistického pohľadu, ktorý tradične odvodzuje rómske jazyky od sanskrtu alebo iných indoárijských zdrojov s iba ojedinelými výpožičkami z jazykov ako gréčtina, perzština alebo miestne európske jazyky. Canoho práca sa zhoduje s názorom skorších vedcov, ktorí si všimli hebrejské prvky v gitanskom jazyku. Napríklad filológ George Borrow z^{19.} storočia pozoroval, že španielsky gitanský dialekt má mnoho podobností s hebrejčinou. Vo svojej knihe *Gitano Lavo-Lil* (Gitánsky slovník) z roku 1888 Borrow zdôraznil lexikálne paralely, ako napríklad slovo *cam* „slnko“ v jazyku Caló, ktoré je podobné hebrejskému *kham*, a vyslovil domnienku, že Gitáni by mohli byť dokonca potomkami stratených kmeňov Izraela.

Ešte skôr, v roku 1697, nemecký orientalista Johann Christoph Wagenseil poukázal na nezvyčajne vysokú koncentráciu hebrejských slov v tajnom jazyku *Rotwelsch*, ktorý používali Rómovia v Nemecku. Známou sa stala jeho otázka: „*Odkiaľ by sa toľko hebrejských slov mohlo vziať medzi tak málo nemeckými slovami, ak nie od Židov?*“ Wagenseil zašiel až tak ďaleko, že na základe jazykových dôkazov navrhol, že Gitano v nemeckých krajinách mohli byť pôvodne Židia alebo aspoň hlboko ovplyvnení židovským národom. Tieto historické pozorovania, hoci špekulatívne, vytvorili vzor v historických záznamoch: vedci v priebehu storočí opakovane zaznamenávali židovské/hebrejské prvky v reči Gitano.

Súčasní lingvisti sú vo všeobecnosti opatrní, čo sa týka týchto tvrdení. Dnešný konsenzus klasifikuje gitanoni ako indoárijský jazyk, ktorý opustil Indiu pred približne tisíc rokmi a neskôr prevzal slová z jazykov Stredného východu a Európy. Z tohto pohľadu () sa hebrejské alebo jidiš slová v gitanoni vysvetľujú ako výpožičky v dôsledku kontaktu medzi gitanmi a židovskými komunitami, a nie ako dôkaz židovského pôvodu. Teórie Borrowa a Wagenseila boli skutočne vo veľkej miere odložené v prospech indického pôvodu gitano. Niektorí súčasní lingvisti, ako napríklad Paul Wexler, však tieto nekonvenčné myšlienky oživil. Wexler navrhuje hypotézu „*relexifikácie*“: tvrdí, že hoci gramatika gitano môže pochádzať z indoárijského základu, veľká časť jej slovnej zásoby mohla byť v dávnej minulosti nahradená hebrejčinou alebo inými židovskými jazykmi.

Podľa Wexlera môžu byť európske gitanové dialekty (vrátane caló) v podstate skrytými židovskými jazykmi, ktoré vznikli, keď Židia alebo hovoriaci židovským jazykom prijali indický gramatický rámec, ale zachovali si mnoho hebrejských slov a semitských idiómov. Tento radikálny názor zostáva kontroverzný, ale je pozoruhodné, že viacero nezávislých zdrojov (Wagenseil, Borrow, Wexler a Cano) – od 17. storočia po súčasnosť – poukazuje na hlboký vplyv hebrejčiny na reč gitanovských komunít. Opakované výskyt tejto pozorovania v rôznych historických záznamoch podčiarkuje trvalý vzorec, ktorý naznačuje užšie jazykové väzby medzi Židmi a Gitanmi, ako sa tradične predpokladalo.

Predtým opísané genetické výsledky, ktoré naznačujú, že španielski Rómovia sú židovského pôvodu, sú v súlade s jazykovými dôkazmi, čo posilňuje myšlienku, že hebrejské slová v jazyku Caló pochádzajú od predkov židovského pôvodu. Skutočnosť, že viac ako dve tretiny skupiny nesú starovekú blízkovýchodnú (semitskú) DNA a všetci nesú stredovekú európsko-židovskú DNA, silne podporuje teóriu, že hebrejské slová v jazyku

španielskych Rómov sú dôsledkom toho, že sú hebrejským národom. Toto je kľúčový pohľad: hebrejské slová v ich jazyku nie sú len výpožičkami od susedov, ale odrazom ich vlastného židovského dedičstva.

9. Záver

Táto štúdia odhaľuje, že španielski Cigáni (Gitanos, Calé) pochádzajú zo židovského národa. Že sú súčasťou kryptožidovského kontinua. A že židovský pôvod španielskych Gitano nie je z jedného zdroja, ale prakticky zo všetkých hlavných vetiev židovskej diaspory. 76 účastníkov spoločne nesie zmiešaninu židovských etnických línií z viacerých regiónov. Patria sem: juhoázijský židovský pôvod (z komunít ako Bene Israel a Cochin Jews v Indii), stredoázijské židovské korene (napr. bukharskí alebo uzbeckí Židia), západoázijský (blízkovýchodný) židovský pôvod (napr. iránski a irackí Židia), židovský pôvod z oblasti Kaukazu (napr. gruzínski a azerbajdžanskí Židia), severoafrické židovské dedičstvo (napr. marockí, líbyjskí alebo tuniskí Židia) a európsky židovský pôvod (sefardskí Židia z Pyrenejského polostrova/severnej Afriky a aškenázski Židia zo strednej/východnej Európy). V podstate sa zdá, že španielski Rómovia (Gitano, Calé) sú zmesou takmer všetkých židovských diaspór sveta.

Tento komplexný pohľad na španielskych Rómov (Gitanos, Calé) prostredníctvom lingvistiky, DNA a historických záznamov ilustruje, ako môžu multidisciplinárne dôkazy konvergovať a osvetliť skryté vetvy židovského rodokmeňa. Potvrďuje židovský pôvod španielskych Rómov (Gitanos, Calé) a otvára dvere k ďalšiemu výskumu toho, do akej miery môže byť rómske dedičstvo po celom svete prepojené s dedičstvom židovskej diaspory. Tento projekt končí otázkami, ktoré autori dúfajú, že budú riešiť iní výskumníci.

1. Ako sa skupina ľudí židovského pôvodu premenila zo Židov na Gitanos?
2. Ako možno vysvetliť rôznorodý židovský pôvod španielskych Rómov, ktorí pochádzajú prakticky zo všetkých známych židovských komunít v židovskom svete?
3. Odrážajú iné rómske komunity židovský pôvod španielskych Rómov?
4. Dajú sa nájsť genealogické spojitosti medzi španielskymi Rómami a iberskými Židmi?